

Craxi in Andreotti pred težko preizkušnjo

Italijanska javnost je še vedno naravnost osupla ob vesti, da se je skupina palestinskih teroristov s silo polastila štiriindvajsetisoč tonske potniške ladje Achille Lauro, na krovu katere je kakih 350 ljudi. Palestinska teroristična skupina se je polastila potniške ladje, ko je ta zapuščala Aleksandrijo v Egiptu in je bila namenjena v Port Said. Na ladji je bilo za srečo le kakih 80 od skupnih 800 potnikov, ki so se bili vkrkali v Genovi in so nato bili na križarjenju po Sredozemlju. Večina potnikov se je začasno izkrcala v Aleksandriji, da bi si nato ogledala Kairo in bi se po izletu v egiptovsko prestolnico morala vrniti na krov ladje.

Vest o teroristični akciji je nepričakovano treščila v svet in povzročila v Italiji veliko presenečenje, saj se še niso polegale polemike zaradi ostre obsodbe, ki sta jo izrekla predsednika vlade Craxi in zunanji minister Andreotti nad letalskim napadom izraelske vojske na glavni stan Organizacije za osvoboditev Palestine pri Tunisu.

Tudi preprosti ljudje se sprašujejo, kako je mogoče, da je prišlo do ugrabitve velike italijanske potniške ladje, ko je poteklo le nekaj ur od besednega spopada med predsednikom Craxijem in izraelskim ministrskim predsednikom Peresom zaradi letalskega napada na palestinski glavni stan. Italija je prijateljica arabskih držav in je celo v Rimu sprejela palestinskega voditelja Arafata, ki mu Izraelci očitajo, da je na čelu teroristične in morilske organizacije. Akcija palestinskega komandosa proti italijanski potniški ladji predstavlja zato v prvi vrsti klopoto za italijansko zunanjo politiko, kar zadeva odnose z arabskimi državami na splošno in z Organizacijo za osvoboditev Palestine še posebej. Res je sicer, da je Arafat takoj izjavil, da njegova organizacija nima nič skupnega s palestinsko teroristično skupino na ladji, vendar mu javnost težko povsem verjame, saj je dejansko nemogoče natančno poznati zapletene palestinske dejanskosti. Verjetno bo držalo, da se Arafat ne strinja s takim napadom. Se vedno je v živem spominu njegova osebna tragedija in tragedija njegovih privržencev, ki so jih sirski vojaški oddelki ob sodelovanju nekaterih palestinskih grupacij dobesedno nagnali iz

dalje na 2. strani ■

Bojan Brezigar v nabrežinskem občinskem svetu

Za uravnovešen razvoj občine in sožitje med narodnostnima skupnostima

V ponedeljek, 7. t.m., se je prvič po majskih upravnih volitvah sestal devinsko-nabrežinski občinski svet in imel na dnevnem redu izvolitev župana in občinskega odbora. Čeprav so predstavniki KPI, Ssk in PSI imeli od volitev do danes vrsto pogovorov, niso dosegli sporazuma o potrditvi dosedanje večinske koalicije. Pri volitvah za župana je kandidat socialistične stranke Caldi prejel tri glasove, kandidat Krščanske demokracije Gobbo pa pet glasov. Za socialističnega kandidata Vittorina Caldija so glasovali vsi trije socialistični svetovalci (sam kandidat, Igor Tuta in Alfredo Burgher), za kandidata Krščanske demokracije pa je glasovalo vseh pet svetovalcev, izvoljenih na njeni listi. Ostali svetovalci so praviloma glasovali belo.

Ker noben kandidat ni prejel absolutne večine, je bila seja občinskega sveta odložena na ponedeljek, 14. t.m., ko bo za izvolitev župana zadostovala relativna večina.

Zaradi važnosti objavljamo skoraj v celoti govor, ki ga je imel na seji občinskega sveta nosilec liste Slovenske skupnosti in kandidat Ssk za župana Bojan Brezigar.

(Ured.)

Majske volitve predstavljajo za našo stranko volilni uspeh, kakršnega še nismo doživeli. Slovenska skupnost je napredovala tako po številu glasov kot tudi po odstotkih. Žal je za peščico glasov število naših svetovalcev ostalo nespremenjeno, vendar nam uspeh daje zadostno jamstvo za naše delo v tem občinskem svetu in tudi stvarne možnosti, da v bodoče svoje zastopstvo še okrepimo. Ta odziv volivcev ocenjujemo tudi kot priznanje za delo, ki smo ga opravili v zadnjih štirih letih v občinski upravi, kar je vsakemu upravitelju v veliko zadoščenje.

Drugi osnovni podatek, ki izhaja iz zadnjih volitev je, da se je povečalo število glasov, s katerimi razpolagajo vse tri stranke, ki so vodile občino v zadnjih štirih letih. Kljub večjemu notranjemu prelivu glasov je treba namreč poudariti, da je prejšnja večina prejela skupno 54 odstotkov glasov, medtem ko jih je imel prej samo 52 odstotkov. To je lahko le potrditev opravljenega dela in torej spodbuda, da se to delo nadaljuje.

Po volitvah se je začelo dolgo obdobje srečanj in pogajanj. Slovenska skupnost je takoj potrdila, da si bo prizadevala za obnovitev uprave, ki je vodila občino v zadnjih petih letih, v prepričanju, da bi kontinuiteta te uprave, ki je, med drugim tudi široko reprezentativna glede na družbeno razvejanost našega prebivalstva, občini koristila in omogočila dokončno izvedbo razvojnih in družbenih programov, ki smo si jih za-

stavili pred štirimi leti. To seveda ne pomeni, da se Slovenska skupnost odpoveduje vlogi, ki jo je imela kot pobudnik odpiranja odnosov med prebivalstvom v naši občini, ko je pred 21 leti izbrala sodelovanje namesto frontizma in je za to plačala tudi težko politično ceno. Danes pa se vprašanje ne postavlja na tak način; koaliciji, ki je doslej vodila občino ni mogoče očitati ne zaprtosti ne zanimanja za samo del prebivalstva in torej odraža precej splošne želje in potrebe. Mi smo še vedno prepričani, da je ta kontinuiteta možna, tudi zato, ker se doslej nobena od treh strank, ki so sestavljale prejšnjo večino, ni jasno izrekla za kako alternativno rešitev. Mislimo pa, da je skrajni čas, da bi bili mi in z nami vred vsa javnost seznanjeni, s kom hočejo posamezne stranke sestavljati odbor in kakšen naj bi bil ta odbor. Samo na tej osnovi bomo lahko odločali o svojem zadržanju in bomo pristopili, ali pa tudi ne, k morebitnim pogajanjem za sestavo odbora in programa.

Naša občina potrebuje pet let trdne uprave, da lahko opravi delo, ki so si ga posamezne stranke določile v svojih volilnih programih. V teh petih letih se bomo morali soočiti z dvema osrednjima vprašanjema, z razvojem in s sožitjem.

O RAZVOJU OBČINE

Govoriti o razvoju naše občine je morda nekoliko prezgodaj, saj bo to osnovna naloga bodočega odbora, vendar je ta problem tako občuten, da je postal že strogo političen. Ni treba, da posebej omenjam pustoto Sesljanskega zaliva in špekulacije, ki letijo v zvezi s tem naravnim bogastvom prav proti naši stranki. Morda ne bo odveč poudariti, da je na našem občinskem uradu za delo seznam brezposelnih čedalje daljši in da je razpoložljivih delovnih mest čedalje manj. Prav tako ni treba posebej dodajati, da se zaradi socialne neurejenosti širijo pojavi, ki so družbi škodljivi, od prestopništva — in čeprav gre včasih samo za podeželske tatiče je pojav zaskrbljujoč — do uživanja mamil. Na te probleme mora občina odgovoriti s stvarno razvojno politiko, ki bo predvsem zagotovila našim občanom zaposlitev v mejah občine in ne bo še nadalje spreminjala naših vasi, zlasti večjih vasi, v prenočišča. Tudi družbeno tkivo v posameznih krajih, ki ga je moč doseči le s primerno gospodarsko samostojnostjo, je lahko eden osnovnih dejavnikov pri razvojni politiki.

Ta razvoj pa mora biti uravnovešen v vsej občini. Ni mi treba posebej poudarjati, da v naši občini obstajajo velike razlike med posameznimi vasmimi. Zadostuje kratek sprehod, pa se bo o tem

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 13. oktobra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Slovenske popevke; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Cmokec Poskoček« (Mirko Kunčič); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Kmetijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Prva repriza: »Hej, tovariši!« Partizanski miting št. 1; 15.40 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 14. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše: Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Giacomo Puccini: Bohème; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zbor »Sovodenska dekleta«, Soški oktet in dekliški zbor »Rupa-Peč«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz šolskega sveta; 15.00 Otroški kotiček: »V deželi pravljic«; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester Ljubljana RTV; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 15. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20-8.00 Dobro jutro po naše: Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Giacomo Puccini: Bohème (četrti dejanje); 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 15.00 Mladinski pas: Mladi mladim; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester RTV Ljubljana; 18.00 Miro Gavran: »Kreanova Antigona«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 16. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 - 8.00 Dobro jutro po naše: Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Moški zbor »Mirko Filej« iz Gorice; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Gospodarska problematika; 15.00 Igraj se z nami tudi ti!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianistka Pavica Gvozdič igra skladbe Borisa Papandopula; 18.00 Poezija slovenskega zapada; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 17. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20-8.00 Dobro jutro po naše: Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert RAI iz Milana; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Ne prezirimo!; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mednarodno zborovsko tekmovanje »Guido d'Arezzo«; 18.00 40 slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 18. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 - 8.00 Dobro jutro po naše: Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Cerkevni zbor iz Škednja, cerkevni zbor iz Rojana in dekliški zbor »Slovenski šopek« iz Mačkoli; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živil; 15.00 Iz filmskega sveta; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Dve maši Jacoba Gallusa; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 19. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 - 8.00 Dobro jutro po naše: Koledarček; 7.40 Pravljičica za dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Trio Lorenz; 11.15 Melodični orkester; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Zaposlenost in nezaposlenost mladih; 15.00 Otroški kotiček: »Skrito - odkrito«; 16.00 Diskografija Slovencev v Italiji; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Klavirski razred prof. Aleksandra Rojca na šoli Glasbene matice v Trstu; 18.00 Janez Povše: »Za plačilo ti prinašam slovo«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ nadaljevanje s 1. strani

vsakdo prepričal. Naloga občinske uprave je tudi v tem, da si prizadeva za odpravo razlik v življenjskem standardu, tako posameznikov kot tudi vaških skupnosti, vsaj s tem, da imajo vsi prebivalci enak dostop do javnih storitev in da so vsem dane enake razvojne možnosti. Danes žal ni tako.

O SOŽITJU V OBČINI

Drugo vprašanje, s katerim se bo morala soočiti nova občinska uprava, je vprašanje sožitja. Naša stranka si na tem področju, kot sem že omenil, prizadeva že dvajset let in mislim, da smo v teh letih dosegli pomembne uspehe. Se pomembnejši bi bili ti uspehi, ko bi ne prišlo, tudi v letošnjem letu, do nekaterih hudih izpadov, zaradi katerih tvegamo, da se naša stopnja omikanosti in sožitja pomakne za dvajset let nazaj.

Mislim, da mora biti prva naloga nas vseh, da očuvamo, kar smo s tolikšnimi težavami dosegli. To je navsezadnje težnja vseh, ne samo v naši občini. Tudi drugod polagajo oblasti veliko pozornost na tezo, po kateri ni mogoče spremeniti ničesar vse do zakonske ureditve vprašanja sožitja med dvema narodoma v teh krajih. Tako ni dopuščeno nič, kar bi, po mnenju nekaterih, lahko kalilo vzdušje, ki je bilo vzpostavljeno v zadnjih letih. Tudi en sam napis, skromna razstava bi — tako bi lahko razumeli — škodovali temu vzdušju. Mnogi s temi trditvami ne soglašajo, vendar pa je treba tu z vso odločnostjo poudariti, da ta stališča ne morejo biti enosmerna, veljati morajo za vse, predvsem pa za tiste, ki jih v sebi ugodnih okoliščinah uveljavljajo. Naša občina in ustroj naše uprave ne moreta biti tu izjema, kajti tudi tu bi radikalni posegi lahko grobo skalili vzdušje; mi si take odgovornosti ne bomo prevzemali in kdor bi se spuščal v take pustolovščine, ki nimajo nič skupnega s sožitjem, pa tudi ne s krščansko ljubeznijo, si bo moral prevzeti vso odgovornost, politično in moralno.

Mi smo, verjetno prvi, ki se zavedamo težav pri kovanju tega sožitja. Zavedamo se, da se v naši občini križajo interesi slojev in skupin prebivalstva; vemo, da obstajajo zgodovinske razlike, ki jih stopnjujejo žrtve predvojnne, vojne in poveljne dobe, razlike, ki so se vkoreninile tudi v človeških tragedijah. Razlike, o katerih poredkoma govorimo, ker so postale tudi v naši sredi nekakšni nedotakljivi tabuji. In vendar so prav

te razlike osnova sporov, nezadovoljstva, negodovanja in konec koncev hudih in neodgovornih izpadov, ki netijo ogenj namesto da bi ga gasili.

Naloga političnih delavcev v naši občini pa je gašenje tega ognja. Pa ne tako, da bi pozabili vsak na svojo preteklost, ali se ji odpovedali. Prebivalstvu je treba vlivati voljo po razumevanju, po medsebojnem spoznavanju in spoštovanju. Samo na ta način bomo lahko nadaljevali po poti, ki je bila začrtana pred dvajsetimi leti in ki ni bila nikoli prekinjena.

Nikakor pa ne bomo tega dosegli z radikalnimi posegi. Razbiti danes občino na dva dela, preiti v frontalni spopad na narodnostni in na družbeni osnovi, bi bila zgodovinska napaka.

Treba je torej nadaljevati po poti sožitja in sodelovanja. V slabi veri so tisti, ki opozarjajo na podobnost z Bocnom in svarijo pred porajanjem fašizma, če bodo nekatere stranke — tako pravijo — popuščale manjšini. Stanje je drugačno, pravzaprav je stanje nasprotno, kajti številčno razmerje in ugodnosti, ki jih posamezne skupnosti uživajo, so diametralno nasprotno južnotirolskemu stanju. Tako zastavljanje vprašanja je dejansko samo pihanje na žerjavico in ne najde mesta v demokratičnem soočanju.

Iz teh besed jasno izhaja, da se Slovenska skupnost zavzema za tako rešitev, v kateri bi bile enakovredno zastopane vse stvarnosti in bi ustrezala veliki večini našega prebivalstva. Naši prebivalci si konec koncev želijo predvsem upraviteljev, ki jih poslušajo, ki jih razumejo in ki pomagajo rešiti njihove probleme. Tu pa je tudi eno osnovnih vprašanj, ki je zastavljeno prav z namenom, da se zajamči enakopravnost vseh občanov, ne da bi se torej kdo čutil manjvrednega. O pomenu medsebojnega razumevanja pa ne bom posebej govoril; to ni novo vprašanje, na ozemlju naše občine ga je prvi načel piemontski servitski menih Alasia da Sommaripa leta 1.607 in uvod v njegov skromen slovarček vsebuje vse prvine, ki so še danes v veljavi. Svet se je od tedaj večkrat popolnoma spremenil, ljudje pa nekoliko manj.

Slovenska skupnost torej želi, da bi prišlo do ohranitve tesnih vezi sodelovanja znotraj naše občine. Naša osnovna želja je, da bi prišlo do sestave trdne večinske uprave, ki bi nadaljevala z delom, ki je bilo opravljeno v zadnjem obdobju. Če to ne bo mogoče, so morda možne tudičasne manjšinske rešitve, ki pa so lahko samo prehodnega značaja.

Craxi in Andreotti pred težko...

■ nadaljevanje s 1. strani

Libanona, tako da so se morali razkropiti po raznih državah ob Sredozemlju. Tudi zadnja teroristična akcija je najbrž rezultat razprtij in nesoglasij med Palestinci in po vsej verjetnosti poskus, da bi se prekinila razprava o načrtu, ki sta ga izoblikovala Arafat in jordanski kralj Husein za ureditev palestinskega vprašanja.

Za vsebino tega načrta so kazali zanimanje tudi v Združenih državah, kjer je prav pred kratkim bil na obisku jordanski kralj Husein. Vprašanje je, kdo ima interese, da se na Bližnjem vzhodu ohrani sedanje stanje, oziroma kdo ima interese, da ne pride do sožitja med Izraelom in palestinskim ljudstvom, kateremu široka medna-

rodna javnost že zdavnaj priznava pravico do lastne države.

Italija se je z ugrabitvijo velike potniške ladje iznenada znašla v samem vrtilincu dogajanja na Bližnjem vzhodu. Odslej se ne bo mogla več zadovoljevati z lepimi besedami in visokodonečimi frazami, temveč bo morala prestati hudo preizkušnjo, kako na ladji preprečiti najhujše, se pravi, kako rešiti življenje stotina in stotinam lastnih državljanov in tujih potnikov. Craxi in Andreotti ter italijanska diplomacija bodo morali položiti težak izpit, pri čemer nekateri tuji opazovalci že hudobno namigujejo, da so si pravzaprav sami, s svojim ravnanjem ob zadnjem izraelskem napadu, nakopali tako težko in neprijetno breme.

Važnejše podrobnosti finančnega zakona 1986 in reforma davka IRPEF

Ob polemikah v političnih in sindikalnih krogih je parlament pričel razpravo o finančnem zakonu, ki vsebuje temeljne gospodarske smernice za leto 1986 in ki ga je vlada izročila zakonodajnemu organu v predpisanem roku do 30. septembra.

Finančni zakon je razdeljen na glavne gospodarske sektorje. Ti so: davki, promet (tramvaj in avtobusi), šolstvo, pokojnine in družinske doklade, tarife, kmetijstvo, socialne in davčne olajšave ter zakladni boni (BOT), javno zdravstvo, javne službe, izvoz, industrija, podjetja z državno sodelitvijo, trgovina in južne pokrajine.

Davčni sektor: predvideno je znižanje davka IRPEF in davka na dobičke v primeru ponovnih naložb ter preureditev davka na dediščine. Potrjen je stalni 8% dodek na krajevni davek ILOR in prav tako so potrjeni odtegljaji na obresti obligacij. Tako se bo s prvim januarjem 1986 ali kvota ILOR povečala od 15 na 16,2% ter odtegljaji pri obligacijah od 10 na 10,8% pri srednje-ročnih kreditnih zavodih oziroma od 20 na 21,6% pri drugih obligacijah. Novembrski predujem na davke IRPEF, IRPEG in ILOR ostane 92%.

Prevozi: V Milanu in drugih velikih mestih, kjer je v veljavi urna tarifa, bo — verjetno s 1. januarjem — nova vozovnica stala 900 lir namesto dosedanjih 500 lir.

OB DESETLETNICI PODPISA OSIMSKEGA SPORAZUMA priredi Ssk 10. novembra MANIFESTACIJO V OSIMU

Sporod:

Sobota, 9.11., ob 14. uri odhod z avtobusom, ob 21. uri večerja in prenočišče.

Nedelja, 10.11., ob 10. uri manifestacija v Osimu.

Ob povratku ogled republike San Marino.

PRIJAVA IN INFORMACIJE:

TRST Tel. 62044 - 69126 (od 17. do 19. ure)

DEVIN - NABREZINA Tel. 299509

DOLINA Tel. 281069 - 228924

ZGONIK Tel. 229376

ZAHODNI KRAS Tel. 225305 - 225451

VZHODNI KRAS Tel. 910327

GORICA Tel. 84407

V drugih mestih z več kot 200 tisoč prebivalci bo vozovnica znašala 600 lir ter 500 lir v mestih z manj kot 200 tisoč prebivalci.

Šolstvo: Začetni vpis na univerzo se je z akademskim letom 1985-86 podražil na 100 tisoč lir ter vpis za druge letnike na 300 tisoč lir. Za visokošolce izven rednih letnikov znaša vpis za prvo leto 150 tisoč lir, za drugo leto 200 tisoč lir, za tretje leto 250 tisoč lir ter 70% več za naslednja leta.

Za višje srednje šole je vpis podražen na 50 tisoč lir ter obiskovanje naslednjih letnikov na 80 tisoč lir. To velja od šolskega leta 1986-1987. Za študente revnejših družin to ne velja po zgledu olajšav na zdravstvenem in davčnem področju.

Pokojnine in družinske doklade: Poviške draginjskih doklad upokojencem bodo v bodoče plačevali vsakih 6 mesecev in ne vsake tri mesece. To bo 1. februarja in 1. avgusta vsakega leta.

Znižane bodo družinske doklade in za avtonomne delavce (trgovci, obrtniki in kmetje) bodo povišali prispevke za socialno zavarovanje. Avtonomni zavodi za zavarovanje pa bodo morali plačevati prispevek državnemu zavodu INPS. S prvim januarjem 1986 bodo morali plačevati socialno zavarovanje tudi vajenci, čeprav za 3% nižje. Istega dne bodo ukinjene družinske doklade za prvega sina, za starše in enakopravne osebe v breme.

Povišale se bodo električne in telefonske tarife, toda v mejah inflacije, ki je za prihodnje leto planirana na 6%. S prvim januarjem 1986 bodo pričele veljati davčne in socialne olajšave za revne družine. Za revne družine veljajo tiste, ki imajo v skladu s številom družinskih članov letne dohodke od 4 milijone 728 tisoč lir (en družinski član) do 18 milijonov 915 lir (sedem ali več družinskih članov).

Javno zdravstvo: Ticketi za zdravila so podraženi od 15 na 25% ter na 2 tisoč lir za vsak recept. Na 25% bo povečan tudi ticket za instrumentalne diagnoze in laboratorijske preglede ter za termalno zdravljenje. Za kritje proračunov bodo deželne uprave lahko uvedle še nadaljnje poviške

Zavarovalni prispevki se bodo povišali tako za odvisne delavce kot za delodajalce. Povišek bo uveden tudi za avtonomne delavce in svobodne poklice.

Za prej omenjene davčne in socialne olajšave v korist revnih družin bo potrebna samoprijava dohodkov. Za lažne prijave bodo sankcije do 6 mesecev zapora in do 3 milijonov lir globe.

O znižanju davka IRPEF je vlada razpravljala v soboto, 5. t.m.

Upor jetnikov v Limi

V perujskem glavnem mestu se še ni docela polegla napetost po uporih v mestni jetnišnici, med katerim je izgubilo življenje najmanj 30 kaznjencev, še več pa je bilo ranjencev med jetniki in policaji. Po uradni verziji so se hudi nemiri začeli, ko je policija hotela preiskati celice v delu jetnišnice, kjer so zaprti povečini gverilci skrajnolevičarskega gibanja Sendero Luminoso. Ti so se policiji uprli z improviziranim orožjem, pa tudi s samokresi, nazadnje pa so tudi zažgali več slamnjač. Prav požar, ki je izbruhnil, je bil usoden za že omenjenih trideset jetnikov, ki so zgoreli v plamenih.

Tej uradni verziji pa ne verjamejo vsi. Listi med vrsticami očitajo policiji in oblasti, da kaj prikrivata: namigi letijo na morebitno surovo akcijo agentov. Posebna komisija, ki jo je vlada v Peruju nedavno ustanovila z namenom, da pomaga pri odstranjevanju napetosti v državi, je sklenila, da se bo obrnila neposredno na predsednika republike in zahtevala razčiščenje dramatičnega dogodka.

Papež o ukrajincih

V Vatikanu se je končala sinoda ukrajinske uniatske katoliške Cerkve. Papež Janez Pavel II. je udeležencem, nadškofom in škofom iz izseljeništv, spregovoril v ukrajinski. Glasno je poudaril, da delajo sovjetske oblasti veliko krivico ukrajinskim katoličanom, ker katoliško Cerkev preganjajo. Uradno so jo priključili pravoslavnemu patriarhatu, katoličani pa živijo dalje v katakombah.

Kot se sliši, dela med njimi kakih deset skrivnih škofov, več sto neznanih duhovnikov in kakih 1.000 redovnic. Papež je poudaril, da je Sveti sedež na več mestih, tako tudi na helsinški konferenci, zahteval uradno priznanje za ukrajinsko katoliško Cerkev. Ponovno je izrazil upanje, da se bo tudi zanje uresničila pravica o verski svobodi in da ne bodo trpeli zaradi navezanosti na Petrovega naslednika.

Nova sezona tržaške Glasbene matice

V Casnikarskem krožku v Trstu je bila v soboto, 5. t.m., tiskovna konferenca, na kateri sta upravni in umetniški svet Glasbene Matice v Trstu predstavila spored koncertnih abonmajev za leto 1985-1986.

Pred mikrofonom so se zvrstili Adrijan Semen, Gojmir Demšar in Aleksander Rojc. V glavnem je vodstvo razvilo naslednje misli: Glasbena Matica se v okviru svojih možnosti trudi vključiti na spored programa tehtna dela domače in svetovne glasbene literature in poklicati na koncertni oder kvalitetne glasbene umetnike.

Letošnja 15. abonmajska koncertna sezona ima to glavno značilnost, da bo potekala v znamenju gostovanj tujih umetnikov, ki so se že uveljavili po različnih koncertnih odrih.

Letošnja izbira je taka, da je namenjena vsem okusom: ljubiteljem zborovske in simfonične glasbe, orgelskih koncertov, slovenskega okteta, manjših ansamblov ter solističnih nastopov.

Naštetimo nastope, kot se bodo zvrstili, mimogrede še povejmo, da bodo v glavnem ob četrtkih. Prvi na sporedu bo Pevski zbor Ivo Lola iz Beograda, pod vodstvom Milovana Pančiča.

S tem pevskim zborom se začne sezona, in sicer 24. oktobra. Sledil bo orgelski koncert Huberta Berganta s trobentačem Antonom Grčarjem; koncert bo v cerkvi svetega Justa. 19. novembra bo pianist Aci Bertonec spremljal slovensko violinistko Moniko Skalarjevo. Zadnji koncert v tem letu bo 5. decembra z nastopom odlične tržaške komorne skupine Continuum Musicale. V januarju bosta dva koncerta s pianistko iz Sarajeva Jasenko Roter-Petrovičevno ter pihalnim kvintetom RTV Ljubljana; z njimi bo nastopil tržaški rojak Ivo Sancin, ki bo nastopal tudi v operni sezoni Verdijevega gledališča. V februarju bo nastopil simfonični orkester RTV Ljubljana s fagotistom Jožetom Baničem; v marcu bo na vrsti Slovenski oktet. Za zaključek sezone pa bo nastopila sovjetska violončelistka Natalija Gutmanova.

V izvenabonmajskem nastopu beležimo še gostovanje Jazz-koncerta iz Ljubljane.

V načrtu je tudi letoletni izredni koncert, ki naj bi bil letos prvič na pobudo Slovenskega gospodarskega združenja in s sodelovanjem Glasbene Matice.

PREJELI SMO:

Spoštovano uredništvo,

deželni odbor Mladinske sekcije Slovenske skupnosti želi podati svoje mnenje v zvezi s pismom MO SKGZ, ki je bilo objavljeno 26. septembra v Primorskem dnevniku.

Ugotavljamo, da so naše misli v tem pismu dobesedno izkrivili. Tako npr. v svojih pismih nismo nikoli trdili, da je vključevanje Slovencev v italijanske stranke defetizem. V svojem prvem pismu smo jasno povedali, da je **trditve** predstavnika SKGZ, ki je bila izražena na tretjem Tabornu narodnosti, da bi bilo bolje, da bi se v bodoče vsi Slovenci v Italiji vključili v italijanske stranke, pravi defetizem. To bi pomenilo, da je Ssk odveč oziroma da sploh ne jemljemo v poštev možnosti, da ima manjšina samostojno politično zastopstvo.

Poudarjamo, da so za nas nesprijemljive trditve kogarkoli, ki podcenjujejo in celo dajejo pod vprašaj obstoj Slovenske skupnosti.

Vprašujemo se, na kakšne reakcije bi naletele podobne trditve glede umestnosti obstoja SKGZ na kakem skupno organiziranem srečanju, kot je bil III. tabor narodnosti.

S tem mislimo zaključiti polemiko, ki je po našem mnenju tudi zaradi izkrivljanja misli začela s tirnic, ki se za časopisno polemiko spodobijo.

Predlagamo pa skupno srečanje s člani MO SKGZ in ZKMI, ki je v polemiko samovoljno vstopila, na katerem bi se pogovorili o dosedanjem političnem udejstvovanju Slovencev v Italiji in pregledali možnosti skupnih točk bodočega delovanja.

Deželni odbor Mladinske sekcije Slovenske skupnosti

—o—

SESTANEK PICCOLI - MARCHIO

Predsednik tržaške pokrajine Marchio je imel razgovor o tržaškem gospodarstvu s predsednikom Kršćanske demokracije Piccolijem. Razpravljala sta predvsem o potrebi, da se čim bolj pospeši parlamentarni postopek za sprejetje tako imenovanega »tržaškega paketa«. Piccoli je predsedniku tržaške pokrajine obljubil še, da se bo zanimal za možnosti, da se tudi na tržaško pokrajino raztegnejo ugodnosti olajšav, ki veljajo za goriško pokrajino. Razgovor se je nato dotaknil pristanišča, blagovnih stikov z Avstrijo in turistično-kulturnih pobud.

Tržaški mešani zbor je pel v Ljubljani

Tržaški mešani zbor stopa v letošnjo sezono s koncertom in srečanjem s sovrstniki v Ljubljani. V nedeljo, 6. oktobra, so pevci in pevke tega zbora bili gostje Mladinskega odbora študentov (MOŠ), ki so prav v nedeljo obnovili svoje vsakoletno delovanje v Ljubljani.

Obisk v Ljubljani je bil na sporedu že več časa, saj je zbor že pred leti navezal uspešne stike s Študentskim zborom iz Ljubljane in drugimi člani MOŠ-a. Ti se vsako nedeljo zbirajo v Frančiškanski cerkvi pri večerni študentski maši, med tednom pa imajo po skupinah svoje sestanke. O tem je že ob uvodu v mašo spregovoril sedanji odgovorni za Mladinski odbor za študente dr. Janez Gril.

Tržaški pevci in pevke pa so pod vodstvom prof. Tomaža Simčiča sodelovali s petjem pri maši, po njej pa so imeli krajši

koncert. Za začetek je Andrej Pegan zaigral mogočni Buxtehudejev »Preludij in fuga v E molu«.

Zbor pa je zapel deset pesmi, med katerimi so mogoče najboljše bile izvajane Mokranjčeva »Pušči me«, Merkušjeva »Pesem s Krasa«, koroški ljudski »Oj, ti norčava glava« in »Pesem o rojstvu« ter »Druga litanija« Pjotra I. Čajkovskega, pri kateri je odlično zapel solo vlogo basist Aleksander Švab.

Med prvim in drugim delom koncerta je organist Andrej Pegan na zanimivih Goršičevih orglah Frančiškanske cerkve zaigral še Bachovo »Fantasio in fuga« v G molu, BWV 542.

Po koncertu je bilo v prostorih samostana srečanje med tržaškimi in ljubljanskimi pevci in pevkami.

Dvojni praznik v Barkovljah

Barkovlje so v nedeljo, 6. t.m., doživele dvojni praznik duhovne zbranosti in skupno doživete veselja ob novem dosežku domačega prosvetnega društva. Zjutraj je bila po maši zelo obiskana rožnovenska procesija, ki jo je vodil tržaški škof Belomi, popoldne pa so se Barkovljani zbrali na tradicionalnem »prazniku kalamarov«; na samem uvodu tega praznika pa so slovesno predali namenu novo športno ploščad, namenjeno tekmovanjem in rekreaciji. Toda namen novega športnega objekta je še globlji. To je poudaril v slavnostnem govoru prof. Jurij Slokar, podpredsednik prosvetnega društva Barkovlje.

Prireditev na novi ploščadi barkovljanskega prosvetnega društva se je začela s simboličnim dejanjem, ko sta ob vhodu dve dekleti v narodnih nošah, Vesna Jagodic in Ivana Godnik, prerezali trak s slovenskimi barvami. Takoj zatem je nove objekte blagoslovil župnik Elio Stefanuto, sledil pa je koncert domačega mešanega zbora Milan Pertot, ki ga vodi Sandra Pertot. Vmes so prebrali prisrčno in duhovito prigodno poezijo Sandrina Furlana. Navdušili so potem še osnovnošolski otroci z recitacijami in petjem; vodila jih je uč-

teljica Vera Poljšak. Po kulturnem sporedu je sledila družabnost ob zvokih glasbe posebej še domače godbe. Celotna prireditev je izzvenela zares v znamenju gesla, ki je na vidnem mestu opozarjalo v obliki napisa: »V slogi je moč«.

—o—

OBČNI ZBOR SINDIKATA SLOVENSKE ŠOLE

Sindikata slovenske šole se v teh dneh pripravlja na 28. redni občni zbor, ki bo prihodnji ponedeljek, 14. oktobra, ob prvem sklicanju ob 8. uri, v drugem pa ob 8.30 v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu.

28. občni zbor Sindikata slovenske šole bo gotovo pomemben, saj se v sedanjem trenutku slovenska šola nahaja na nekakšnem razpotju.

Na dnevnem redu so naslednje točke: izvolitev delovnega predsedstva občnega zbora, poročila odbornikov, razprava o poročilih, razrešnica odboru, volitve novega odbora, napotki novemu odboru.

Konkretno gre za vprašanje okrepitve sindikata ob obnovitvi delovne pogodbe, za vprašanja v zvezi z reformo višje srednje in osnovne šole ter za vprašanje avtonomije slovenske šole.

—o—

»ISTRA, RAZMIŠLJANJA ZA DIALOG«

V Časnikarskem krožku v Trstu je 3. t.m. kulturni krožek »Istria« predstavil v italijanščini pisano knjigo z naslovom: Istria, razmišljanja za dialog. Predsednik krožka Depangher je v uvodnem nagovoru poudaril, da je predstavitev knjige uvod v novo delovno sezono krožka, ki se zavzema za osvetlitev istrskega vprašanja na osnovi zgodovinskih dejstev ter v luči sožitja in razumevanja med različnimi tržaškimi komponentami.

Zgodovinar prof. Jože Pirjevec je spregovoril o vsebini knjige in med drugim navedel vzroke množičnega bega Italijanov iz Istre po zadnji vojni. Knjiga »Istria, razmišljanja za dialog« objavlja prispevke najvidnejših italijanskih in slovenskih zgodovinarjev in javnih delavcev z obeh strani meje.

Vsdržavni kongres italijanskih fizikov

V kongresnih prostorih Pomorske postaje v Trstu se je od 3. do 8. oktobra odvijal 71. vsdržavni kongres italijanskega združenja za fiziko, ki so ga na pobudo tržaške univerze letos priredili v Trstu.

Kongres je privabil v Trst vrsto vidnih italijanskih znanstvenikov in strokovnjakov ter tehnikov s področja fizikalnih raziskav. V tem okviru se je tudi odvijala zanimiva okrogla miza na temo: »Italijanske pobude in perspektive za sinhrotron«. Tema je vzbudila pozornost ne samo strokovnjakov, temveč tudi širše javnosti, ki jo zanima usoda sinhrotrona v naših krajih.

Zborovanje italijanskih fizikov se je končalo v torek, 8. t.m., ko je bila na vrsti okrogla miza na temo »Perspektive in vrednost mejnih raziskav v fiziki«. Pri okrogli

mizi so sodelovali najvidnejši italijanski fiziki: Nobelova nagrajenca Rubbia in Salam ter še Amaldi, Cabibbo in Zichichi.

VEČER V DSI

V DSI — Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo ponedeljkov večer, 14. oktobra, posvečen srečanju s tržaškim pisateljem Ferruccionom Foelkлом. Predstavil ga bo prof. Pavle Merku. Začetek ob 20.30.

Tudi s to pobudo se Trst uvršča med najaktivnejša mesta v organiziranju znanstvenih kongresov, ki so koristni predvsem, da seznanijo širšo javnost o najnovejših zanimivostih

Izšel je Števerjanski vestnik

Števerjanski vestnik, pričevalc »zgodovince« tega kraja in občine, je spet med nami. Tokrat je kar precej zajeten, saj šteje 17 strani. Uvodnik, ki ga podpisuje uredništvo, načelno brani svoje pisanje, ki je, kot se zdi, vzbudilo polemike med bralci. Glavni članek »vestnika« je posvečen letošnji trgatvi, ki bi jo »lahko zapisali v zlato knjigo«, če letos ne bi bilo toče. Pridelek je torej v Brdih izredno kvaliteten. Poleg tega je imelo grozdje visoko odkupno ceno, ki je bila seveda pogojena po količinsko slabi letini. Tako je bilo največ povpraševanja po sivem pinotu in sauvignonu.

V Števerjanu se je s septembrom obnovilo tudi kulturno delovanje. Z vajami je namreč začel mešani zbor društva Sedej, ki ga vodi Herman Srebernič. Števerjanci, ki pripravljajo vsakoletni števerjanski festival narodnozabavne glasbe, so se letos odpravili na Ptujski festival, kjer so bili sprejeti zelo toplo, saj poznajo vse, ki

se na Slovenskem ukvarjajo z narodnozabavno glasbo. Števerjanci se tudi radi ukvarjajo s športom. Tako je bilo veliko zabave na tradicionalnem nogometnem srečanju med »Brituci« in »Končerji«. Tekmo gre uvrstiti med pobude, ki so jih števerjanski kulturni in športni delavci pripravili za letošnji 17. športni teden. Ob tej priložnosti so se številni tekmovalci lahko poskusili v partijah dame in šaha, namiznem tenisu, odbojki, balincanju, odpadlo pa je tekmovanje v streljanju, medtem ko je lepo uspela nogometna tekma.

Več krajših novic nas seznanja z delovanjem Glasbene šole, skavtov in skavtinj ter verskim življenjem v vasi. Seznanja pa nas tudi z drugimi drobnimi vaškimi novicami. Za širšo javnost pa je zanimivo branje pisma, ki ga podpisuje Matjaž Terčič in pod naslovom »Drobtinice življenja« nčenja zelo pereče vprašanje odnosa, ki ga ima naša mladina do sveta in vrednot.

»OTROCI BREZ MEJA«

Več kot tisoč otrok iz Furlanije - Julijske krajine, Slovenije in Hrvaške, predvsem iz Goriške z obeh strani meje, se je zbralo v soboto, 5. t.m., pod geslom »otroci brez meja«. Prireditev sta pripravila jugoslovanski in italijanski odbor Sklada Združenih narodov za otroke UNICEF ob sodelovanju goriške in novogoriške občine. Dopoldne so bili otroci pod velikim šotorom na goriškem gradu, kjer jim je spregovoril goriški župan Scarano. Spored se je nadaljeval s športnimi in folklornimi nastopi na Travniku. Popoldanske ure so udeleženci preživeli v parku pred novogo-

riško občinsko hišo, kjer je spregovoril predsednik občinske skupščine Bašin.

Osrednji trenutki pa so bili ob mejnem prehodu na Škabrijelovi ulici, kjer so predstavili poslanico otrok, ki se zavzemajo proti vojni, trpljenju in lakoti ter za odpravljanje meja. Poslanico so naslovili na glavnega tajnika Združenih narodov De Cuellarja. Množico otrok sta nagovorila predstavnika italijanskega in jugoslovanskega odbora UNICEF dr. Arnoldo Farina in dr. Stevan Baljošević. V imenu evropskega urada UNICEF pa je spregovoril slovenski rojak iz Ženeve Marjan Struna.

Uspešen kongres Zveze beneških izseljencev v Reziji

Zveza beneških izseljencev je v zadnjih tednih močno poživila svoje delovanje. Pomembno vlogo so njeni predstavniki imeli na 3. deželni konferenci o izseljeništvu v Gradežu, kjer so bile prisotne vse zveze izseljencev iz Furlanije - Julijske krajine in seveda predstavniki deželne vlade, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem.

V naslednjih dneh pa so se zbrali v Čedadu predstavniki Zveze beneških izseljencev, ki so razpravljali o problemih deželnega izseljeništvu v čezoceanskih deželah. Na zborovanju so sodelovali predstavniki Zveze, ki so prišli iz Argentine, Avstralije in Kanade.

V torek, 1. oktobra, so se predstavniki Zveze beneških izseljencev sestali na kongresu na Ravenci v Reziji. Za delovno temo so si izbrali zelo zanimivo vprašanje o »Novi politiki za emigracijo, ki se spreminja — potrebne spremembe za leto 2000«.

Zveza beneških izseljencev je po tem kongresu utrdila svoj notranji ustroj in stvarneje oblikovala smernice svojega delovanja. V naslednjih treh letih jo bo vodil upravni svet, ki ga sestavlja 23 članov

iz vseh krajev, kjer živijo Slovenci v videmski pokrajini. Odločili so se, da uredijo delovanje v vseh državah in na celinah, kjer so prisotni člani Zveze. Tako bodo ustanovili odbore za evropske države, Severno Ameriko, Južno Ameriko in Avstralijo.

Za predsednika je bil potrjen Walter Drescig. Kongres Zveze beneških izseljencev je bil predvsem priložnost, da so predstavniki razpravljali in razčlenili razne probleme in predloge, ki so prišli na dan med deželno konferenco o izseljeništvu, ki je bila v Gradežu.

Prejšnji teden je v Vidmu, zadet od srčne kapi, umrl župan Angelo Candolini. Star je bil 57 let. Umrl je prav na dan, ko bi ga občinski svet moral ponovno izvoliti za župana. Za predsednika videmske pokrajine je bil pred dnevi izvoljen kršćanski demokrat Tiziano Venier. Večinsko koalicijo sestavljajo demokristjani, socialisti in republikanci.

PRED VOLITVAMI NA POLJSKEM

V nedeljo, 13. t.m., bodo na Poljskem prve parlamentarne volitve po uvedbi izrednega stanja in zatrtju svobodnega sindikata Solidarnost. Ilegalno vodstvo Solidarnosti je že pozvalo prebivalstvo, naj bojkotira volitve. Katoliška Cerkev ne daje izjav, značilno pa je, da je odklonila vabilo oblasti, naj bi podprla listo kandidatov, ki bi bili zanjo sprejemljivi. Pri tem velja omeniti še podatek, da bo poljski primas kardinal Glemp ravno v času volitev odsoten, saj je odpotoval v Rim.

Med podpisniki proglaša Solidarnosti proti udeležbi na volitvah je tudi namestnik voditelja vstaje v Varšavskem »getu« leta 1945 Marek Edelman. Časnikarjem, ki so ga obiskali, je 64-letni zdravnik, predvojni član judovske socialistične stranke na Poljskem, izjavil, da so bile vse volitve na Poljskem po vojni navadna burka. Tudi volitve prihodnje nedelje bodo burka saj je vse že vnaprej določeno: od kandidatov do volivne udeležbe, od izvoljenih do veljavnih glasovnic. Edelman, ki je bil po decembru 1981 interniran, je dejal, da so se pod okupacijo Poljaki borili za svobodo, ki pa je niso dočakali. Socializem, ki naj bi ga bili uvedli, je le karikatura pravega socializma, je še pribil nekdanji partizanski voditelj.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

razpisuje

ABONMA ZA SEZONO 1985-86

Repertoar

Carlo Goldoni
PRIMORSKE ZDRAHE

Pavel Kohout
MARIJA SE BORI Z ANGELI (Drama SNG Ljubljana)

Aurand Harris
PAVLIHA IN MICA

Noël Coward
HUDOMUŠNA PRIKAZEN

Arthur Miller
LOV NA ČAROVNICE
(Mestno gledališče ljubljansko)

Ivan Cankar
POHUŠANJE V DOLINI SENTFLORJANSKI

Matej Bor
RAZTRGANCI (Drama SNG Maribor)

Vpisovanje abonmentov do 10. oktobra od 10. do 12. ure in od 18. do 20. ure pri blagajni Kulturnega doma, Ul. Petronio 4.

Otvoritvena predstava sezone 1985-86

CARLO GOLDONI

PRIMORSKE ZDRAHE

Režija BORIS KOBAL

Premiera

v petek, 11. oktobra ob 20.30 - ABONMA RED A
premierski

Ponovitve

v soboto, 12. oktobra ob 20.30 - ABONMA RED B
prva sobota po premieri

v nedeljo, 13. oktobra ob 16.00 - ABONMA RED
C - prva nedelja po premieri

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

»IDEALIST« V NOVI GORICI

Igralski ansambel Primorskega dramskega gledališča iz Nove Gorice je v režiji Jožeta Babiča uprizoril prvo delo s programa gledališča za sezono 1985-1986. Gre za gledališko uprizoritev Cankarjevega romana Martin Kačur, ki ga je pod naslovom IDEALIST v italijanščini dramatisiral tržaški pisatelj Fulvio Tomizza, ponovno v slovenščino pa je delo prevedla Jolka Milič.

Pot, po kateri je prišlo do slovenske odrske uprizoritve Cankarjevega Martina Kačurja, je nedvomno nenavadna, saj gotovo ni običajno, da bi se iz tujega spet prevajal v domači jezik domači avtor, ki je za povrh še nenadkriljiv mojster domače besede. V spremni brošuri predstave IDEALISTA je prevajalka Jolka Milič s tem v zvezi zapisala tole:

»Vrh tega se mi je zdel projekt (to je slovenska uprizoritev Tomizzovega Idealista)... ne malo, ampak popolnoma nor. Le nam Slovencem, sem kimala z glavo, lahko pride na misel, da bi prevajali svojega avtorja in mojstra besede iz tujega jezika, to pot iz italijanščine, nazaj v materinščino. In kako pravzaprav? z vsemi običajnimi, da ne rečem obveznimi prevajalskimi napakami? Z narobe interpretacijo in stilsko ohlapnostjo vred? pa še s tiskarskim škratkom za nameček, da bo mera polna?... Če se ni Cankar med prevajanjem, lektorskimi intervencijami in gledališkimi vajami vsaj stokrat obrnil v grobu, naj me vrag pocitra!« Kljub ostri samokritiki prevajalke Jolke Milič se zdi, da je predstava sama po sebi uspela, zamisel o njeni uprizoritvi pa se je izkazala za posrečeno. Konec koncev je zanimivo videti, kako tuj avtor dojema univerzalno sporočilo umetnine, ki je tako specifično slovenska, kot je Cankarjev Martin Kačur.

Fulvio Tomizza je v svoji dramatisaciji Idealista ostal v največji meri zvest Cankarjevi literarni predlogi. Zares Tomizzova je prevzaprav le dramatisacija. Pri ponovnem prevodu iz italijanščine v morebiti ne povsem cankarjansko slovenščino izginejo tudi jezikovne in stilske fineše, ki jih je Tomizza nedvomno vdihnil svoji prireditvi Cankarjevega Idealista, ostane takorekoč čisti Cankar.

Francesco Macedonio, režiser predstave Idealista, ki jo je uprizorilo Stalno gledališče Furlanije-Juljske krajine v Trstu v gledališki sezoni 1976-1977, je o predstavi zapisal tole: Martin Kačur, življenjepiš idealista, je lepa zgodba: je pa-

rabola o človeku, ki odhaja na pot z velikimi ideali, konča pa ob njej z glavo v blatu in prosi ljudi, naj mu oprostijo, ker je bil tako slaboten, ker ni razumel, ker ni znal pomagati drugim; je zgodba o človeku, ki je bil v nenehnem naporu z lastnim idealom in stvarnostjo, v tem primeru slovensko, ki ga je obdajala. Je obenem tudi potovanje človeka skozi tri kraje: Zapolje, Blatni dol in Laze-mladost, zrelost in starost, tri postaje njegovega trpljenja in poraza. To je neke vrste kmečki križev pot.

Nedvomno v Macedonijevi razlagi Idealista ni vsa resnica Cankarjeve umetnine, je pa gotovo del te resnice, čeprav je očitno, da Macedonio zanemari dejstvo, da tragični junak Martin Kačur ob koncu svoje življenjske poti ne prosi več milosti, temveč odločno pribije, da tisto, kar je sam sejal pred mnogimi leti, sedaj drugi žanjejo.

Prav tako je vprašanje, koliko je ob liku Kačurja mogoče govoriti o kmečkem križevem potu, kajti Kačur je intelektualec, ne kmet, ki propada prav zato, ker nima nikakršne možnosti, da bi v zaostalem kmečkem okolju, ki ga on ne razume in ne ono njega, realiziral svoje življenjske ideale. Kačur propade ne tolikanj zaradi svojih subjektivnih slabosti, kot zaradi širših ob-

jektivnih okoliščin, ki določajo njegovo življenje povsem mimo njegove volje.

Martin Kačur je človek, ki vidi dlje in globlje od drugih, zato je med povprečneži, da ne rečemo primitivci, ki ga obdajajo, posebnež, ki se med njimi ne more znajti. Njegov življenjski bolj duševni kot gmotni zlom je v takih okoliščinah skorajda neizbežen.

Ceprav se zdi, da je sam Cankar svojega Kačurja, idealista, čeprav nerad, vendarle obsodil, ker zanj ni videl druge možnosti, je vprašanje o idealistovi subjektivni krivdi ali nekrivdi vendarle obsodil, ker zanj ni videl druge možnosti, je vprašanje o idealistovi subjektivni krivdi ali nekrivdi vendarle še odprto. Če si priključimo v spomin Frommovo Zdravo družbo, postane očitno, da ni nujno, da je posameznik, ki zapusti zanj sporne norme neke družbe, že kar vnaprej bolan in torej kriv. Kriva je lahko tudi bolna družba, ki moralno zdravega posameznika po neki notranji nuji uniči, ustoliči pa moralnega izprijenca, ki je pripravljen sprejeti in vzdrževati njena protinaravna pravila.

Seveda mora taka, bolna družba prej ali slej doživeti svoje moralno prečiščenje, toda človek, posameznik, je krhko in kratkotrajno bivajoče bitje, zato je prej izjema kot pravilo, da posameznik v boju z bolno družbo oziroma njeno zlagano moralo, lahko zmaga. Tudi Martin Kačur v tem pogledu ni izjema: ko je kot po čudežu prišlo obdobje prevrednotenja vrednot, je bil Kačur ostarel, zapit, dokončno zlomljen človek. Ali je zato že tudi kriv?

»Pustolovščina besede«

»Le avventure della parola - Pustolovščina besede«: tak je naslov najnovejše knjige, s katero se italijansko založništvo in kultura javljata v očitnem prepričanju, da je treba javnosti boljše prikazati slovensko literaturo in ob njej malo poznano slovensko kulturno in narodno prisotnost na vzhodnem robu države, pa tudi čez mejo. Knjigo je napisal znani esejist Arnaldo Bressan, izdala jo je založba Il Saggiatore, predstavljena pa je bila 4. t.m. v konferenčni dvorani družbe Generali v Trstu.

Predstavitve je bila na pobudo Skupine 85, ki je s tem dejanjem začela drugo sezono, odkar je bila osnovana z namenom, da na visoki kulturni ravni ustvarja stike in s tem spoznavanje med Italijani in Slovenci v Trstu in tudi v njegovem širšem zaledju. Po pozdravnih besedah prof. Pavleta Merkuja, predsednika Skupine 85,

sta o Bressanovi knjigi spregovorila Ivan Verž in Claudio Magris. Za njima sta posegla v besedo še avtor Bressan in predstavnik založbe, Glauco Arneri.

Bressanova knjiga je zbirka esejev, posvečenih petim besednim umetnikom, po avtorjevi presoji najznačilnejšim slovenskim literatom ob stičišču italijanskega in slovenskega duhovnega sveta. A. Bressan analizira njihove stvaritve, zaustavlja pa se tudi ob njihovih človeških usodah, pri čemer naravno zaide v razmišljanja o vlogi in usodi naroda, iz katerega izhajajo. Izbor in analiza sta v dokaj jasnem ključu želje, da bi italijanska kulturna srenja boljše spoznala ali sploh spoznala duhovni svet naroda, ki ga ima na svoji vzhodni meji in tudi znotraj nje. Avtor želi biti pri tem strokovni ocenjevalec umetnin in osvetljevalec kulturnozgodovinskega ozadja; svojemu peresu pa dopušča, da izrazi poleg ocen tudi jasno osnovno simpatijo do sveta, v katerega se spušča.

Na predstavitvenem večeru pa so prišli do izraza tudi zanimivi pomisleki. Izstopala je predvsem ugotovitev, da ima italijanski bralec zdaj na voljo tehtno knjigo o slovenskih besednih umetnikih z našega zamotanega jezikovnega križišča, ne razpolaga pa s prevodi večine obravnavanih del.

—0—

V starosti 94 let je v zasebni kliniki v Monzi umrl znani italijanski pisatelj Riccardo Bacchelli. Pokojnik je zaslovel z znanim zgodovinskim romanom »Il mulino del Po«, ki dejansko zajema celo stoletje italijanske zgodovine. Rodil se je v Bologni, kjer je tudi diplomiral na filozofski fakulteti.

Slovenski oratorij na turneji po Italiji

Oratorij »Vir ljubezni«, delo slovenskega skladatelja Avgusta Ipavca, doživlja na svoji turneji po Italiji izreden uspeh. Po briljantnem nastopu v baziliki svetega Antona v Padovi so glasbeni gostje iz Slovenije doživeli nič manj navdušujoč sprejem v baziliki svetega Frančiška v Assisiju. Okrog 400 izvajalcev, med njimi tudi nekaj Avstrijcev, Nemcev in Italijanov, je spremljal orkester Radiotelevizije Ljubljana pod vodstvom Antona Nanuta. Publika, ki je do zadnjega kotička napolnila prostorno svetišče v Assisiju, je goste zasula z aplavzom in cvetjem. Med občinstvom so bili tudi predstavniki oblasti in seveda verski predstojniki, med njimi predstojnik glavne bazilike, ki je umetnikom udi izrekel dobrodošlico in zahvalo.

Nastopajoče in oratorij pa je poslušalcem

predstavila Marija Ferletič, znana goriška kulturna in javna delavka. Poudarila je predvsem misel, da je nastop v Assisiju srčna in hkrati dolžna etapa, saj je prav v mestu svetega Frančiška dozorelo nastajanje oratorija, posvečenega svetniku ljubezni ob 800-letnici njegovega rojstva. V nedeljo, 6. t.m., so slovenski umetniki, s katerimi sodelujejo tudi že omenjeni tujci, nastopili še v Rimu, in sicer v cerkvi Ara Coeli. Rimski koncert se je vključil v program praznovanj Ciril-Methodovega tedna v Rimu.

Z nastopom v Assisiju je bil Ipavčev oratorij »Vir ljubezni« predvajan devetič. Štirikrat so ga izvajali v Sloveniji, enkrat v Trstu in dvakrat v Avstriji, iztekla pa se je italijanska turneja z že omenjenimi etapami v Padovi, Assisiju in v Rimu.

Potvorbe v slovenski zgodovini

V zvezi s polemiko o Venetih kot prednikih Slovencev in o naselitvi slednjih v vzhodne Alpe, kakor se je bila vnela v slovenskem tisku letošnje poletje, je treba opozoriti, da je v slovenski zgodovini še mnogo stvari nerazčiščenih, predvsem takih, ki imajo samo ta namen, da slovenskega človeka ponižujejo.

Med te spada tudi trditev, da Slovenci nismo imeli lastnega plemstva. Zato naj bi bili zares vse obdobje fevdalnega reda in še čez pod nemškimi jarmom. To trditev je skovalo v preteklem stoletju nemško zgodovinarstvo in jo prikazovalo kot znanstveno ugotovitev. Povzeli so jo potem tudi slovenski zgodovinarji, kakor tudi pisatelji in pesniki. Ustrezala pa je predvsem ideologom, ne le pangermanskim, tudi panslovanskim in jugoslovansko unitarističnim. Bodisi uradno slovensko zgodovinarstvo kot tudi zgodovinski učbeniki navajajo Slovence le kot kmete, podložnike, ki jim je nad glavo žvižgal bič tujega fevdalca itd.

Presenetljivo pri tem pa je, da je nemško zgodovinarstvo že vsaj pred dvajsetimi leti spremenilo svoje stališče. V zgodovini Bavarske (Bayerische Geschichte), zvezek I, str. 271 sl., navaja npr. njen pisec v opombi dobesedno: Stara, skoraj »nacionaldemokratična« podmena, da Slovani za razliko od Germanov niso poznali plemstva, je bila opuščena ... Opirajoč se na vir: F. Graus, Deutsche und slawische Verfassungsgeschichte (HZ 197) 1963, str. 288. In sicer, ko obravnava odnose med Bavarsko in Karantanijo.

Če so nemški zgodovinarji že vsaj pred 20 leti spremenili svoje stališče, češ da so bili Slovenci (Karantanci) brez plemstva in s tem pač hlapci in podložniki, je toliko bolj obžalovanja vredno, da v uradnem slovenskem zgodovinarstvu,

ki je bilo to staro nemško trditev prevzelo, še danes ni prišlo do popravka. Toliko bolj, ker obstajajo v teku stoletij tudi druge navedbe, ki kažejo, da plemstvo na Slovenskem ni bilo nemško, temveč domače. Tako prevod in natis slovenske Biblije iz leta 1584, ki so ga založili deželni stanovi, t.j. plemstvo in meščanstvo Kranjske, Koroške in Štajerske. Pa navedba sestavljalca prvega italijansko - slovenskega slovarja A. da Sommaripa (1602), ki se uvodoma zahvaljuje graščakovemu sinu iz Devina, da ga je bil naučil slovenskega jezika. Nadalje, pridige in poučevanje krščanskega nauka prvih goriških nadškofov Atemsja in Edlinga (po 1751) v slovenščini, oba sta izhajala iz visokega plemstva. Ali mogoče tudi dejstvo, da je bil predsednik prve slovenske čitalnice v Vipavi (1864) grof Karel Lanthieri i.d.

O takšnem togem stališču uradnega slovenskega zgodovinarstva pač ni mogoče mimo ugotovitve, da njeno vztrajanje na hlapčevskem modelu zgodovine Slovencev pogojuje ideologija, pred prvo vojno nemškonacionalna, po njej unitaristična. Vcepiti v miselnost slovenskih ljudi občutek, da so bili vedno le hlapci in jih s tem napraviti voljne, da se zlijejo v jugoslovanstvo. Tega namena unitarizem po prvi vojni niti ni skrival. In ga je potrdila šestojanuarska diktatura.

Že leta 1922 pa ga je v uradnem slovenskem zgodovinarstvu jasno izrazil Lj. Hauptmann (Njiva 1), Hauptmannovo razpravo v tem smislu je liberalni ljubljanski dnevnik (štev. 184, 1922) takoj povzdigoval, da daje »najjače dokaze za umetnost in nujnost jugoslovanskega unitarizma«.

Vcepljanje prepričanja o suženjski preteklosti v zavest slovenskih ljudi in s tem občutek sramote in manjvrednosti gotovo glavni vzrok

za to, da se je na Koroškem tolikšno število slovenskih ljudi ponemčilo, na Primorskem pa poitalijančilo. Tudi po zadnji vojni, ko so slovenski starši v preštevilnih primerih vpisovali otroke v italijansko šolo, da bi bili v življenju kaj več, kot pa samo pripadniki hlapčevskega naroda. Znani so danes tudi primeri iz Kopršičine, kjer slovenski starši, celo iz notranjosti, vpišejo otroke v italijansko šolo. Povsem naravno, toda vzrok je vedno isti: rešiti se iz domnevnega hlapčevskega slovenstva.

Ob vsem tem se številni naši izobraženci naivno sprašujejo, zakaj takšni pojavi odpovedanja slovenstvu, ne da bi poiskali njegov pravi vzrok: stoletno manipulacijo in dresuro slovenske pameti po ideologijah.

—o—

Predstavniki Kršč. demokracije, socialistične, socialdemokratske, republikanske in liberalne stranke ter Slovenske skupnosti so dosegli sporazum o sestavi novega deželnega odbora Furlanije - Julijske krajine. Deželnemu odboru bo še dalje predsedoval krščanski demokrat Adriano Biasutti. Krščanska demokracija bo imela osem odbornikov, socialisti štiri, po enega odbornika pa republikanci in socialdemokrati. Slovenska skupnost bo še dalje podpirala odbor od zunaj. Liberalci ne bodo imeli več odborniškega mesta, temveč bodo prevzeli predsedstvo deželnega sveta, ki je doslej pripadalo socialistični stranki.

Libijski polkovnik Gheddafi je v govoru, ki ga je imel ob 15. obletnici izгона italijanskih državljanov iz Libije, ponovno zahtevali, naj Italija izplača odškodnino za zasedbo Libije. Če Italija ne bo izplačala odškodnine, je dejal Gheddafi, se utegneta državi najti na robu vojne.

Hubert Bergant

SLOVENSKA ORGELSKA GLASBA V XIX. IN XX. STOLETJU

III.

Hladnik je precejšnji del svojega opusa namenil orglam. Njegov op. 12 z dvema fugama je še iz l. 1889 in simbolično razmejuje skladateljevo starološko in novomeško obdobje. Med mojstrovimi orgelskimi deli zavzemata najpomembnejše mesto dve fantaziji. Prva fantazija z vpleteno zahvalno pesmijo op. 33 je izšla v samozaložbi v Ljubljani l. 1897. Skladatelj jo je »najponižneje poklonil preblagorodnemu, velečastitemu gospodu dr. Francetu Detela (sic) ravnatelju c.kr. gimnazije v Novem mestu.« Skladba je zasnovana v treh stavkih, tako da spominja že kar na sonatno obliko. Prvi stavek, Moderato maestoso, spominja na orgelske sonatne stavke iz prejšnjega stoletja. Hladnik je v medigri tega stavka predvidel izrazito romantično registracijo. Predpisal je Salicional, Eolino, in Undamaris v 2. manualu, osemčevljsko Violo in Flavto v 1. manualu, v pedalu pa samo Cello. Prvi manual je po nekaj taktih preregistriral in ga zaulpal Bourdonu in Flavti traverso. Zaključni Grandioso prvega stavka prinaša virtuosno razgiban pedal. Dovršena pedalna igra je bila glavna odlika Hladnika, organista. Očividci pripovedujejo, da je rad očaral občudovalce s tem, da se je med solistično pedalno improvizacijo usekoval.

Romantično registracijo je mojster zapisal tudi v 2. stavku fantazije - Larghetto. Tretji sta-

vek Finale začenja s krajšim homofonim uvodom, v nadaljevanju pa prikazuje skladateljevo dobro obvladanje kontrapunkta. V zaključnem Adagiu istega stavka se skladba umiri v zmagovitem homofonem zaključku.

Po opisu skladbe se nam zastavi vprašanje, ob katerih orglah je nastala, odnosno, za katere orgle je bila namenjena. Hladnik je bil organist v proštijiški, t.j. kapiteljski cerkvi. Žal ne vemo, na katerih orglah je prvotno, v arhitektonsko neobičajno zasnovani stavbi, v neposredni bližini Tintorettovega sv. Miklavža, dajal duška svoji fantaziji. Pregled dispozicije sedanjih orgel, ki kot 106. delo tvrdke Meyer že od leta 1904 stojijo na koru te cerkve, zadošča za ugotovitev, da to ni glasbilo za katero je bila skladba napisana. V dejstvu, da je Hladnik učil zbor tudi v novomeški frančiškanski cerkvi, najdemo zadosten razlog za primerjavo med dispozicijo Goršičevih orgel iz l. 1891 in registri, ki so v preje omenjeni skladbi predpisani. Hitro lahko ugotovimo, skladnost med obema. Novomeški mojster je s pripombo naznačil tudi namen skladbe. Služila naj bi za preizkušnjo novih orgel, slovesne vhode procesij in pri darovanjih ter za prikaz posameznih registrov.

Še obsežnejša skladba je njegova Koncertna fantazija op. 80. Tudi ta je zasnovana v treh stavkih, ki so oprti na ljudske cerkvene pesmi. V

Hladnikovem op. 40 je zbirka pred in poiger, ki je nedvomno nastala iz skladateljeve poklicne nuje. Izšla je v Ljubljani l. 1901. Enako pogojen je tudi nastanek op. 51 z nemškim naslovom »Fünf fugierte Festspiele« (Pet fugiranih svečanin skladb). Zbirka je izšla l. 1912 na Dunaju. Tudi Novi akordi so priobčili dve Hladnikovi skladbi in sicer l. 1901 Fugo za orgle brez oznake opusa in Meditacijo za isto glasbilo, ki je kot op. 64 izšla v letu 1913.

Sestavek o Ignaciju Hladniku, ki je umrl zapuščen in ubožen, zaključimo s citatom iz knjige Stanka Trobine »Slovenski cerkveni skladatelj«, ki jo je izdala Založba Obzorja v Mariboru l. 1972. Na strani 111 lahko preberemo: »Hladnik je znal prisluhniti ljudski duši in to odseva iz njegovih skladb. Orgle je mojstrsko obvladal, takega virtuoza na 'kraljici instrumentov' nismo imeli ne pred njim in ne za njim. Še večji pa je bil v svojih čudovitih improvizacijah.« Po citatu iz omenjene knjige lahko samo obžalujemo, da Hladnikove improvizacije niso ohranjene na posnetkih.

Za orgle je pisal in se pri tem držal cecilijanskih norm tudi JANEZ LAHARNAR (1866-1945), ki je izšel iz preprostih razmer Šentviške gore. V domačem okolju se je, deloma tudi po zaslugi glasbe, povzpел do časti županstva in bil kot trgovec materialno preskrbljen. Njegova glasbena tvornost se je izoblikovala pod vplivom Kokošarja in goriške cecilijanske skupine. Z vztrajnim delom se je povzpел do oblikovne čistosti in zanesljivosti pri vodenju glasov. Fuga v D-duru za orgle je lep dokaz za povedano.

Letos mineva četrto stoletje od smrti goriškega glasbenika EMILIA KOMELA (1875-1960), ki

O zadrugi »Kulturni dom Prosek - Kontovel«

Zadruga »Kulturni dom Prosek - Kontovel« je bila ustanovljena leta 1972 na pobudo nekaterih starejših prosvetnih delavcev, ki so že istega leta sklicali ustanovni občni zbor.

PRIREDITVE OB OTVORITVI KULTURNEGA DOMA NA PROSEKU

Cetrtek, 17. t.m., ob 20.30 uradna otvoritev doma s slavnostnim govorom, z nastopom moškega pevskega zbora V. Mirk in ženskega pevskega zbora Prosek-Kontovel.

Petek, 18. t.m., ob 20.30 nastop Godbenega društva Prosek in Harmonikarskega ansambla podružnice GM Prosek-Kontovel.

Sobota, 19. t.m., ob 20.30 otvoritev razstave slikarja Atilija Kralja z nastopom kitarista Igorja Starca.

Nedeljo, 20. t.m., ob 17.00 bo Amaterski oder Jaka Štoka s Proseka-Kontovela uprizoril igro A. Lingreta v desetih slikah Pika nogavička, ki jo je režiral Branko Kraljevič.

Ze sam naziv pove, da so v zadrugo včlanjeni vaščani s Proseka-Kontovela, ki so si prevzeli nalogo, da s skupnimi močmi, prispevki organizacij, ustanov in zavednih domačinov ter z raznimi pobudami zberejo zadostna sredstva za ureditev kulturnega središča, ki ga v teh dveh vasesh nimajo.

Mala dvorana (Šoščeva hiša) domačega prosvetnega društva gotovo ni zadostovala za potrebe prosvetnih delavcev, katere je že leta 1951 zadela huda krivica, ko je civilno sodišče v Trstu razsodilo, da mora takratno prosvetno društvo »Ivan Vojko« do 5. avgusta 1951 zapustiti prostore prosvetnega doma na Proseku. Te prostore, ki so bili po vojni obnovljeni s prostovoljnim delom, je po razsodbi sodišča dobila bivša potujočevalna organizacija »Italia redenta«, ki se je po vojni preimenovala v »Opera asili infantili«.

Deset let kasneje (1961) so iz varnostnih razlogov zaprli še dvorano Gospodarskega društva na Kontovelu, ki je bila zgrajena leta 1905. Na srečo so takratni prosvetni delavci našli od leta 1951 zavetišče v Šoščevi hiši na Proseku št. 306, ki je postala središče kulturno-prosvetnega dela na Proseku-Kontovelu. Tu so po zaprtju kontovelske dvorane v spodnjih prostorih uredili majhno dvorano, v kateri so se odvijale vse vaške prireditve. Občasno so se kulturni delavci posluževali tudi bivših kinodvoran »Anna« (Kontovel št. 186) in »Iris« (Prosek št. 2).

Prostorska stiska je novoustanovljenemu odboru zadruge dala pobudo, da poišče primerno zemljišče, kjer naj bi zgradili nov kulturni dom. Leta 1973 je zadruga odkupila prostorno zemljišče (približno 6.000 m²) v središču Proseka (»Na B lancu«). Z udarniškim in prostovoljnim delom so domačini in člani najprej zasipali zemljišče, nato z zgraditvijo pokritega odra in postavitvijo kioskov uredili primeren prostor za prireditve na prostem. S tem ni bil še rešen problem dvorane in to je v zadnjih letih precej ohromelo de-

lovanje vseh vaških organizacij, ki niso imele možnosti nastopati v domači vasi, saj so medtem zaprli obe kinodvorani: »Anna« in »Iris«. Prav slednjo dvonadstropno stavbo je odboru zadruge najprej uspelo dobiti v najem in nato jo dokončno odkupiti leta 1978. V zgornjih prostorih so si nekatera vaška društva uredila sedeže. S postavitvijo začasnega odra v pritličju pa je dvorana povsem zadostovala takratnim prosvetnim potrebam, ni pa ustrezala zakonskim predpisom. Zato so jo oblasti v marcu leta 1982 prepovedale uporabljati. Odbor zadruge je Atiliju Kralju poveril nalogo za načrtno preureditev dvorane. Obnovljena dela so stekla že istega leta. Zaradi finančnih problemov in birokratskih zavlačevanj se je programirano delo nekoliko zavleklo.

Kljub vsem težavam pa danes s ponosom javimo, da bomo prihodnji teden na Proseku odprli Kulturni dom, ki bo na razpolago vsem vaškim organizacijam, kot tudi vsem kulturnim društvom in skupinam, ki bi želele tu nastopati.

—O—

Predsedstvo republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije je prejšnji teden poglobljeno razpravljalo o položaju slovenske manjšine v Italiji in Avstriji. Udeleženci so soglasno ugotovili, da Italija in Avstrija ne izpolnjujeta mednarodno sprejetih obveznosti, kar zadeva obe manjšini. V Avstriji še niso bile izpolnjene obveznosti, ki izhajajo iz sedmega člena državne pogodbe, čeprav je od podpisa pogodbe poteklo 30 let. Italija pa zavlačuje z odobritvijo globalnega zaščitnega zakona za manjšino, čeprav je od o-simske pogodbe poteklo deset let. Na zasedanju so bili soglasno mnenja, da bi morali o teh vprašanih razpravljati na jugoslovanski zvezni ravni.

je bil več desetletij vodilna glasbena osebnost na Goriškem. Na dunajski glasbeni akademiji si je pridobil temeljito glasbeno izobrazbo. Blizu 60 let je bil organist v cerkvi sv. Ignacija v Gorici. Imel je srečo, da je v čudoviti baročni cerkvi podobno kot Fajgelj, še lahko igral na Nakičeve orgle, ki so bile med prvo vojno uničene. Toda l. 1931 je dočkal nove orgle, mogočno Zaninovo, na Goriškem edino tromanualno glasbilo, ki bo letos obnovljeno. Na tem romantičnem instrumentu je izvajal svoje »Fugirane predigre« in »Petdeset preludijev«. Nekaj skladb so mu izdali tudi v Novih akordih.

V tridesetih letih našega stoletja je izdajal svoja orgelska dela tudi goriški skladatelj DAVID DOKTORIČ. Njegova »Zbirka preludijev« je enako kot »Slavnostna koračnica« nastala iz vsakodnevne nuje, večje ambicije pa je skladatelj dokazal s trostavčno Sonato (Andante, Koral, Improvizacija s fugo).

Med goriškimi ljudstvom izredno priljubljeni VINKO VODOPIVEC (1878-1952), ki je bil med prvo vojno organist v Cerknici pri Rakeku in se je harmonije in kontrapunkta učil še pri Danilu Fajglju v Gorici, je orglam namenil »Sto preludijev«.

Ne bilo bi prav, če bi pri naštevanju orgelskih skladateljev izpustili GOJMIRA KREKA (1875-1942) — ustanovitelja in urednika v našem sestavku večkrat omenjene revije Novi akordi, ki je izhajala v letih 1901-1914. Bil je profesor na pravni fakulteti in nekaj časa celo dekan in rektor. »Slavnostna predigra« in »Eremič«, ki je nastal po navdihu ob istoimenski sliki Arnolda Böcklina, predstavljata, menda edini orgelski skladbi, Kreka kot izrazito neoromantično skladateljsko osebnost.

Najtesneje je bil z orglami povezan skladatelj FRANC KIMOVEC (1878-1964). Solal se je v Rimu in v Klosterneuburgu in bil nato na koru ljubljanske stolnice vrsto let zborovodja in sodelavec Stanka Premrla. Istočasno je bil strokovnjak za zvonove in svetovalec Franca Jenka, za Milavcem našega najpomembnejšega graditelja orgel. Kimovec je bil na tem področju izrazito romantično usmerjen, dasiravno je cenil stara mehanična glasbila. V domačih Cerkljah na Gorenjskem, kjer je še kot otrok poslušal igranje Andreja Vavkna, je realiziral svoje orgelske sanje l. 1940 z velikim tromanualnim pnevmatskim glasbilo, ki je bilo zgrajeno kot 38. delo Franca Jenka. Izvrsten zborovodja Kimovec je najraje pisal za zbor, toda tudi na orgle ni pozabil. Izberimo izmed njegovih redkih orgelskih skladb Fugo v C-duru, ki naj nam zvočno ponazori skladateljev ustvarjalni koncept.

Za Antonom Foersterjem je bil najpomembnejša osebnost cerkveno-glasbenega življenja v Ljubljani STANKO PREMRL (1880-1965). Po dovršenem študiju na teološki Fakulteti v Ljubljani in diplomi na dunajski glasbeni akademiji, je v letih 1909/10 prejel iz rok zaslužnega češkega skladatelja, ki ga je spoznal že v gimnaziji, vse ključne funkcije. Regens chori in organist ter vodja orglarske šole je ostal do l. 1940, medtem, ko je uredništvo Cerkvenga glasbenika obdržal do konca vojne, tj. do prenehanja izhajanja. V letih 1935-45 je bil tudi redni profesor za orgle na Akademiji za glasbo. Poučeval je pri Jenkovem glasbilo Glasbene matice, ki ga je pred petdesetimi leti sam inauguriral z izvedbo skladb Gregorja Riharja, Antona Foersterja in Ignacija Hladnika. S tem je hotel ponazoriti kontinuiran razvoj orgelske umetnosti pri nas.

Naša osrednja pozornost velja samo Premrlu, orgelskemu skladatelju in organistu. V rojstnem št. Vidu pri Vipavi, današnjem Podnanosu, je že v zgodnji mladosti prebiral tipke na Devovih orglah iz l. 1863. Mehanično 13-registrsko glasbilo, ki s svojo dispozicijo spominja na Rumplove orgle, je nedvomno odločilno vplivalo na kasnejšo Premrlovo umetniško opredelitev. Orgle v domačih krajih umetnikov, so bile večinoma usodne za njihov nadaljnji razvoj. Po prevzemu dolžnosti organista v stolnici je imel kmalu edinstveno priložnost, da se je poslovil od starih orgel in nadziral nastajanje novih. Stare orgle, ki jih je l. 1732 postavil Janeček, so popravljali in spreminjali tako znani orglarji, kot so bili Križman, Eisl, Kunat, Malahovski in Goršič. Nove je po sistemu tedaj moderne pnevmatike zgradil Goršičev učenec Ivan Milavec l. 1912, kot svoje 26. delo. Na tem »romantičnem« glasbilo je Stanko Premrl več desetletij priredil koncerte in navduševal poslušalce s svojimi domiselnimi improvizacijami. K temu glasbilo je v znamenju posebnega priznanja dovolil pristop svojim najbolj nardarjenim učencem. Za temi orglami se je že za Premrla in po njem zvrstilo na desetine domačih in tujih organistov. Nedvomno so Milavčeve orgle, vsaj kot model, botrovale nastanku mnogih skladb iz obsežnega, več kot 700 orgelskih kompozicij vsebujočega Premrlovega opusa. Plo-doviti skladatelj, ki je s posebno statistiko spremljal stanje našega orglárstva, je med l. 1912 in 1963 izdal kar dvanajst zbirk orgelskih skladb. V njih največkrat naletimo na preludije in fuge, predigre in medigre, variacije in pastore. Posebno zadnje je mojster skladal z ljubeznijo.

(Dalje)